

Foto: Gosia Lubbers

POOLS IN NEDERLAND

Poolse leerlingen in Nederland willen de taal van hun ouders leren

Polen zijn een van de snelst groeiende migrantengroepen in Nederland. Er zijn ongeveer vijftigduizend Poolse kinderen in Nederland. Een paar duizend van hen gaan naar een 'Poolse school' naast hun reguliere Nederlandse school.

KAROLINA ECKARDT

In Nederland zijn er circa dertig Poolse taal- en cultuurscholen, die lessen aanbieden aan ongeveer tweeduizend kinderen met een Poolse achtergrond. Deze scholen vervangen geen regulier Nederlands onderwijs; ze vullen het juist aan met taal- en cultuuronderwijs dat belangrijk is voor Poolse en gemengde gezinnen. De leerlingen zijn over het algemeen tussen vier en achttien jaar oud. Alleen maar zien ze een grote waarde in de taal die door maar liefst vijftig miljoen mensen in de wereld wordt gesproken.

In dit interview komen drie leidinggevenden van Poolse scholen aan het woord: Elżbieta Siłuch van de Poolse School bij de Poolse ambassade in Den Haag, pastoor Krzysztof Kicka van de Poolse Parochieschool in Amsterdam en Gosia Lubbers-Dąbrowska van de Poolse

School in Breda, tevens vicevoorzitter van het Forum van Poolse Scholen in Nederland.

U vertegenwoordigt drie types Poolse scholen in Nederland. Wat zijn dat voor scholen?

Elżbieta Siłuch (Poolse School, Den Haag): 'Zoals veel andere landen biedt de Poolse overheid onderwijs aan in de eigen taal aan kinderen die in het buitenland verblijven. In Nederland zijn er twee Poolse scholen die de Poolse overheid heeft opgericht. De leerlingen van deze scholen worden verplicht om het Pools curriculum te volgen dat aanvullend is aan het Nederlands onderwijs. Het betekent dat ze de in Polen verplichte vakken volgen die in Nederland niet worden gegeven. Deze lessen omvatten de Poolse taal en kennis van Polen – geschiedenis, aardrijkskunde en maatschappijleer. Buiten het verplichte deel worden er verschillende evenementen en excursies

georganiseerd. Ook worden er traditionele Poolse feestdagen gevierd.'

Pastoor Krzysztof Kicka (Poolse Parochieschool, Amsterdam): 'Omdat de grote meerderheid van Poolse ouders katholiek is, willen vele hun kinderen in het katholiek geloof opvoeden. Op scholen die bij Poolse katholieke parochies in Nederland horen, wordt er naast de Poolse taal en cultuur ook catechese in het Pools aangeboden. De kinderen worden voorbereid op de eerste communie en het vormsel, die in de Poolse katholieke traditie worden gevierd. Terwijl hun kinderen in de les zitten, brengen de ouders die tijd gezamenlijk met elkaar door in het schoolgebouw. Ze gaan sporten in de gymzaal of koffiedrinken, ze volgen educatieve workshops en ga zo maar door. Na afloop van de lessen is er een Poolse mis voor iedereen.'

Gosia Lubbers (Poolse School, Breda): 'De meeste

Poolse taal- en cultuurscholen zijn onafhankelijk van de Poolse staat en de Poolse kerk. Ze worden vooral opgericht door Poolse ouders die bij elkaar ondersteuning in hun woonregio zoeken. Daarom bieden ze naast de lessen Poolse taal en algemene kennis van Polen een breder scala aan activiteiten gericht op zowel kinderen als volwassenen. Deze scholen werken graag samen in het Forum van Poolse Scholen in Nederland. Het Forum vertegenwoordigt de scholen in Nederland en in het buitenland, onderhoudt contacten met derde partijen en organiseert nationale evenementen, zoals het jaarlijkse Poolse Kinderpoëziefestival, en internationale talentenjachten, zoals de wedstrijd 'Pools zijn' voor Poolse kinderen woonachtig in verschillende landen van de wereld. Daarnaast biedt het Forum scholingen aan voor leraren die de Poolse taal onderwijzen en het helpt scholen om didactische materialen te kiezen en aan te schaffen.'

Pasen op de Poolse School Breda. Foto's: Gosia Lubbers

Welke rol vervult uw Poolse school?

Gosia Lubbers: 'De activiteiten van onze school hebben als doel het onderhouden van de Poolse taal, hulp bij integratie in Nederland, het behoud van culturele identiteit en het ontwikkelen van het zelfvertrouwen. Familierelaties zijn voor Polen zeer belangrijk. Poolse ouders hechten veel waarde aan het onderhouden van de Poolse taal, zodat hun kinderen met oma en opa kunnen communiceren. En natuurlijk helpt het ontmoeten van andere Poolse gezinnen in dezelfde situatie en het aangaan van nieuwe vriendschappen ze enorm om hun weg in Nederland te vinden.'

Pastoor Kicka: 'Naast het ontwikkelen en het behouden van de Poolse katholieke identiteit en andere praktische kwesties zou ik ook verbondenheid noemen. Zowel de ontmoeting als het vrijwilligerswerk zorgen voor veel plezier en zin in het leven.'

Elżbieta Siłuch: 'Ik zou nog de aansluiting bij eventuele terugkeer toevoegen. Het leven is onvoorspelbaar. De meeste van onze leerlingen blijven in Nederland, maar ouders scheiden soms of veranderen van baan en verhuizen terug naar Polen. Ook zien we meer jeugd die in Polen wil studeren.'

'De activiteiten van onze school hebben als doel het onderhouden van de Poolse taal, hulp bij integratie in Nederland, het behoud van culturele identiteit en het ontwikkelen van het zelfvertrouwen'

Ziet u de onderwijsbehoeftes van de Poolse immigranten in de loop van de tijd veranderen?

Gosia Lubbers: 'De Poolse immigratie naar Nederland heeft een lange geschiedenis, evenzeer het fenomeen de "Poolse school". Kijk naar het voorbeeld van de Poolse school in Breda, waar al een derde generatie Nederlanders met Poolse achternamen woont. Dat komt doordat Breda in 1944 door de Eerste Poolse Pantserdivisie werd bevrijd van de Duitsers. De Poolse soldaten die aan de kant van de geallieerden hadden gevochten, werden na de Tweede Wereldoorlog in het door Russen gedomineerde Polen als landverraders gezien. Velen hebben zich in Breda gevestigd. Ze hadden heimwee en verlangden naar het vaderland. Hun kinderen waren half Pools. De ouders wilden de Poolse taal en kennis over Polen aan hun kinderen doorgeven. Om aan deze behoefte te voldoen is in Breda een Poolse school gesticht. Maar toen de kinderen opgroeiden, ging de Poolse school dicht. Pas in 1997 kreeg Breda weer een Poolse school voor met name kinderen uit gemengde gezinnen uit de regio. Ik heb zo'n gezin. Mijn man is Nederlands maar wij wilden dat onze kinderen ook de Poolse taal leren. Destijds was er nog geen uitgebreide

toegang tot het internet en onze kinderen gingen slechts één keer per jaar naar oma en opa in Polen. In deze situatie was het een grote opgave om de Poolse taal te kunnen onderhouden. Nadat de Nederlandse arbeidsmarkt in 2007 voor Polen openging, zag ik de schoolpopulatie veranderen. De verschillen in verblijfsdoel en -duur zijn groter geworden. Naast leerlingen die in Nederland geboren zijn en het Pools moeilijk vinden, krijgen we leerlingen die in Polen op school hebben gezeten en heel goed Pools spreken. Onze school is trouwens in de laatste jaren flink gegroeid en we hebben nog een filiaal in Roosendaal geopend.'

Elżbieta Siłuch: 'Onze school is ook veranderd. In het begin in 1995 zaten we met achttien leerlingen in het gebouw van de Poolse ambassade in Den Haag. De school was klein en bedoeld voor de medewerkers van de ambassade. Inmiddels hebben we zo'n driehonderd leerlingen uit heel Nederland en we huren ruimte in het Hofstad Lyceum. Onze huidige leerlingenpopulatie lijkt nu zeer op die van de onafhankelijke Poolse taal- en cultuurscholen in Nederland. Het verschil zit in het lesprogramma, waar onze Poolse toezichthouder strenge eisen aan stelt. De leerlingen krijgen veel meer uren les en huiswerk en ze worden beoordeeld.'

Pastoor Kicka: 'Overal ter wereld brengen de taal en het geloof gezinnen bij elkaar. De Poolse katholieke kerk is te allen tijde een belangrijke ontmoetingsplek voor Poolse immigranten geweest, ongeacht de reden van migratie. Bij onze Parochieschool in Amsterdam, die bijna vijftig jaar bestaat, hebben we veel leerlin-

gen met twee Poolse katholieke ouders. Sommige gezinnen zullen hier blijven, sommige zullen later in Polen of in een ander land gaan wonen. Het belang van talenkennis is groter geworden. Omdat we ook bijna driehonderd leerlingen hebben, is onze Amsterdamse parochieschool sinds een paar jaar in het Calvin College gevestigd. Onze leerlingen komen van ver buiten de regio Amsterdam.'

Staat uw Poolse school de kinderen niet in de weg om goed te kunnen integreren in de Nederlandse maatschappij?

Gosia Lubbers: 'We zijn voorstanders van een tweetalige opvoeding en integratie van Poolse kinderen in Nederland met behoud van de eigen identiteit. Om het wederzijds begrip te bevorderen, organiseren we culturele bijeenkomsten en evenementen voor gemengd publiek. Kinderen brengen hun Nederlandse vrienden en families mee. Onze leerlingen zijn trots dat ze een diploma van de Poolse School krijgen. Ze laten het vaak op hun Nederlandse school zien. Daarnaast geven we voorlichting aan de Poolse ouders over het Nederlands onderwijs en over eventuele terugkeer naar Polen. Inmiddels hebben we een lokaal netwerk opgebouwd waarin Nederlandse scholen en organisaties zitten. Zo kunnen we makkelijker naar elkaar doorverwijzen.'

Elżbieta Siłuch: 'We staan open voor alle geïnteresseerden die zich verbonden voelen met de Poolse taal, cultuur en traditie. Inmiddels weet men dat meertaligheid geen handicap is. Een stevig taalaanbod, ook in het Pools, is een goede basis om nieuwe concepten aan te

Lena Cichowicz van de Poolse School Breda-Roosendaal tijdens Wierszowisko 2023, Festival van de Poolse Poëzie voor Kinderen. Lena werd derde in de categorie 12-14 jaar. Foto: Andrzej Trus

‘Onze leerlingen zijn trots dat ze een diploma van de Poolse School krijgen. Ze laten het vaak op hun Nederlandse school zien’

leren. We zetten ons al jarenlang in om contacten met de Nederlandse onderwijzers van onze leerlingen te versterken door middel van regelmatig overleg of conferenties over meertaligheid, die we al meerdere malen bij onze school hebben gehouden.’

Pastoor Kicka: ‘Het kennen van de taal en tradities van de ouders geeft de kinderen meer zelfvertrouwen en meer begrip voor hun afkomst. De taal is zeer belangrijk voor het uiten van emoties en het verkleinen van de afstand tussen Poolse ouders en kinderen. Het praktiseren van het geloof in de eigen taal geeft gezinnen houvast om een nieuw leven ver van hun geboorteland op te bouwen. Veel van onze leraren zijn trouwens zeer goed geïntegreerd en geven les in het Nederlandse onderwijs.’

Afgelopen jaren is er discussie geweest over Turkse taal- en cultuurscholen in Nederland. Ze zouden financiering vanuit Turkije krijgen. Is daar bij Poolse scholen ook sprake van?

Elżbieta Siłuch: ‘Ook Nederland financiert Nederlands onderwijs in het buitenland via de stichting Nederlands Onderwijs in het Buitenland (NOB). Onze Poolse school hoort bij het Poolse equivalent van het NOB, het Centrum voor Pools Onderwijs in het Buitenland (ORPEG), dat namens de Poolse overheid onze Poolse school financiert, onze leraren rekruteert en in dienst neemt.’

Gosia Lubbers: ‘Alle culturen en alle talen moeten als gelijkwaardig worden beschouwd. Denk aan de internationale verdragen voor mensen- en kinderrechten. Behalve Turkse en Poolse taal- en cultuurscholen zijn er in Nederland ook scholen die bijvoorbeeld het Servisch of Arabisch aan kinderen onderwijzen. Het is vanzelfsprekend dat ze geld moeten hebben om de kosten van hun activiteiten te dekken. Nederland stelt via NOB structureel budget voor alle aangesloten Nederlandse scholen in het buitenland beschikbaar; Polen doet dat niet. Als school zetten we uitsluitend vrijwillige leraren in. We moeten onze uitgaven betalen vanuit het verplicht lesgeld. Ook hebben we soms sponsors of krijgen we projectgelden vanuit organisaties die niet onder de Poolse overheid vallen. Bij de Poolse ambassade

in Den Haag kunnen we aanvragen voor kleine projecten indien die geen reguliere lesactiviteiten mogen omvatten, bijvoorbeeld een eenmalig feestje of een culturele bijeenkomst. Wel mogen we rekenen op gratis scholingen voor onze vrijwillige leraren en lesmateriaal dat de Poolse overheid soms beschikbaar stelt.’

Pastoor Kicka: ‘Onze school wordt uitsluitend gefinancierd door onze Poolse parochie en een ouderbijdrage.’

Wat is uw grootste uitdaging?

Gosia Lubbers: ‘Wat ik net noemde – we worstelen met beperkte financiële middelen. Ook worden we met grote verschillen in taalniveaus, behoeftes en motivatie van onze leerlingen geconfronteerd. We moeten veel differentiëren met een beperkt aanbod aan lesmateriaal. Op dit moment hebben we veel meer aanmeldingen dan we aankunnen. We kunnen moeilijk nieuwe leraren vinden. Het zijn vrijwilligers die hun vrije zaterdagen moeten offeren om bij ons les te geven. Sommigen geven in de ochtend in Roosendaal les en in de middag in Breda. Hun enthousiasme en professionaliteit is hoog, maar we kunnen ze geen betaald werk bieden.’

Pastoor Kicka: ‘We hebben kinderen tussen 6 en 14 jaar, maar onze school heeft weinig capaciteit om verder te gaan groeien terwijl het aantal Polen in Nederland toeneemt. De organisatorische opgave is groot. Daar komt bij dat we niet altijd goed weten hoe we oudere kinderen moeten motiveren om de lessen te volgen. Het eist veel van de leraren en de Poolse ouders.’

Elżbieta Siłuch: ‘We krijgen veel leerlingen die eindexamens in het Pools willen doen. Helaas mogen we dat soort examens op onze school niet afnemen. Sommigen willen in Polen studeren. Ze gaan dan de eindexamens Pools als moedertaal in Polen afleggen. Leerlingen van de Europese School mogen eindexamens Pools als tweede taal in Nederland doen. Overigens is op Nederlandse scholen het Pools noch een schoolvak noch een eindexamenvak. Jammer aangezien Polen met ongeveer 220.000 officiële inwoners de snelst groeiende migrantengroep in Nederland zijn.’

etalage

De Nederlandse uitgeverijen presenteren de afgelopen weken weer stapels literatuur. Het is vrijwel ondoenlijk om de hele waslijst in kaart te brengen. Om die reden volgt hieronder een selectie van de meest bruikbare en in het oog springende titels.

Aan het begin van *De stad in je hoofd* (De Arbeiderspers, 312 blz.) van **Tessa de Loo** wordt voor de ogen van de achtjarige Twan het huis van zijn familie vernietigd bij een bombardement in de Tweede Wereldoorlog. Ook de omliggende Bovenstad van Nijmegen stort brandend in. Jaren later ontluikt een liefde tussen hem en een jonge vrouw, en Twan koopt een huis in de Benedenstad. Maar de wereld moderniseert en het stadsbestuur besluit de oude huizen daar te vervangen door nieuwbouw. Twan strijdt om het historische stadsdeel te redden, maar hierbij keert het trauma uit zijn jeugd terug. Geschied om klassikaal te lezen.

In *Uitzicht van dichtbij* (Nijgh & Van Ditmar, 256 blz.) van **Megan van Kessel** verhuist de hoofdfiguur Maggie samen met haar man naar een omgebouwde kerk, net buiten de stad. Ze ontmoet dorpsgenoten, legt een tuin aan en probeert te nestelen op een plek die maar niet als een thuis wil voelen. Nadat hun zoon is geboren, probeert ze haar afwezige vader via een geboortekaartje te betrekken bij haar

leven, maar een reactie blijft uit. Waarom lukt het haar nog altijd niet om de juiste balans te vinden?

Hoofdpersoon in *De huurster en het poppenhuis* (Prometheus, 208 blz.) van **Else Boer** is de jonge docente Jessie. Zij gaat wonen in het tuinhuis van een groot landgoed. Daar leven de Dormers: Dalila, een van Jessies leerlingen, haar vader Alex en moeder Nicole. Jessie raakt gefascineerd door de familie die ze vanuit haar tuinhuis waarneemt. Deze Dormers lijken van de buitenkant het ideale gezin, maar het landhuis is niet perfect. Vreemde dingen beginnen Jessie op te vallen. Terwijl ze steeds ziekelijker betrokken raakt bij het huis en de bewoners kan ze haar eigen gedachten steeds minder vertrouwen. Wat is er aan de hand?

De onbedoelden (Atlas Contact, 224 blz.) van **Cobi van Baars** speelt zich af in het katholieke Limburg van de jaren zestig. De tweeling Aaf en Annemarieke wordt onbedoeld geboren en tegen de zin van hun geboortemoeder ter adoptie afgestaan. De meisjes groeien op in twee verschillende gezinnen, onwetend van elkaar. Pas op de drempel naar volwassenheid wordt dit geheim ontrafeld en begint hun zoektocht. Eerst naar elkaar, en dan naar het gemiste verleden, in deze roman over belofes, waarheid en toeval.

Centraal in *De uitvinder* (De Bezige Bij, 192 blz.) van de Franse schrijver **Miguel Bonnefoy** staat Augustin Mouchot, werkzaam als docent wiskunde in het midden van de negentiende eeuw. Hij ontdekt als eerste hoe zonne-energie omgezet kan worden in mechanische stoomkracht. Zijn uitvinding is haar tijd ver vooruit, en wordt onder grote belangstelling gepresenteerd op de Wereldtentoonstelling in Parijs. De uitvinding kan blokken ijs maken met de kracht van zonlicht. Op het toppunt van zijn roem vertrekt Augustin naar Algerije om daar ‘de woestijn te laten bloeien’, in deze bijzondere biografische roman.

In *Schervenstad* (De Geus, 200 blz.) van **Hanan Faour** worden Nadine en haar tweelingbroer Isaac op hun veertiende door het stukgelopen huwelijk van hun ouders van elkaar gescheiden. Isaac vertrekt met hun Libanese vader naar diens geboorteland, terwijl Nadine met hun Nederlandse moeder achterblijft in Noord-Limburg. Als de wereld jaren later wordt opgeschrikt door een explosie in de haven van Beiroet, weet Nadine één ding zeker: ze moet erheen. De Nederlands-Libanese Hanan Faour won eerder de El Hizra Literatuurprijs. *Schervenstad* is haar debuutroman en het waard om klassikaal te worden gelezen. ■

Jacob Moerman

